

usus est, ut non diceret: Latus ejus percussit, aut vulneravit, aut quid aliud; sed aperuit, ut illi quodammodo vite ostium panderetur, unde Sacramenta Ecclesie manaverunt, sine quibus ad vitam, quæ vera vita est, non intratur. » Hæc Aug. qui ibidem ait: « Hoc prenuntiabat, quod Noe in latere arcis ostium facere jussus est, quo intrarent animalia, quæ non erant diluvio peritura. » Quoties ergo tentatio exurgit, vel tribulatio nos premit, ad hoc asylum fugiamus, ibique habitemus, donec transeat tempestas. Sic monet Isaias c. II. dicens: « Ingredere in petram, et abscondere in fossa humo a facie timoris Domini. » Petra quid, nisi Christus? Fossa humus quid, nisi ejus vulnus est?

Quæstioncula de Resurrectione Christi.

Quar. I. Cur Christus a mortuis resurrexit? Resp. Ob tres causas. 1. Ut figuras et prophetias Scripturæ de Jona, Isaia, Samsonem implet. 2. Ut resurrectionem hominum universalem exemplo suo confirmaret. 3. Ut nos ad spiritualem Resurrectionem procurandam incitaret.

Q. II. In quo consistat spiritualis Resurrectio? Resp. In eo, ut anima per unionem charitatis Christo uniat, et quatuor dotes corporis gloriosi in eadem anima spiritualiter producat, et impassibilis quidem fiat per perfectam in omnibus tribulationibus cum divina voluntate confessionem; subtilis per obstaculorum a vite emendatione impudentium remotionem; agilis per raram ad omnia Dei et proximi obsequia promptitudo; clara denique per vite sanctæ et exemplaris accuratum studium.

Q. III. Cur ad Inferos prius descendit? Resp. 1. Ut devieto Diabolo prædam ei eriperet et spolia, vinetos scilicet Patres, qui in limbo detinebantur. 2. « Ut impletet omnia, » inquit Apostolus, ad Ephesios 4. hoc est, ut sicut potestatem suam ostenderet in terra vivendo et moriendo; sic etiam ostenderet in inferno, illum visitando, illuminando, effringendo. Erat ergo sicut sol quidam totum percurrans orbem, ut omnibus impertiret suum lumen et calorem.

Q. IV. Cur tertia die resurrexit? Resp. 1. Quia ex una parte debuit certo constare mors Christi, ad quod sufficiebat triduum, ex altera non debebat ejus resurrectio diu differri,

ne fides credentium corrueret, et ne caro Christi corrumperetur. Recte ergo tertia dies decreta est Resurrectioni. Ita. D. Thomas loc. cit. 2. Quia si tardius surrexisset, non videretur ipse surrexisse, sed quis alius, nec fuisset habitus mortis triumphantis. 3. « Quia per resurrectionem Christi tertium tempus incipiebat; nam primum fuit ante legem, secundum sub lege, tertium sub gratia. Incipit etiam in Christi resurrectione tertius status Sanctorum; nam primus fuit sub figuris legis; secundus sub veritate fidei; tertius erit in æternitate gloriæ, quem Christus inchoavit resurgendo.

Q. V. Cur cum terræ motu surrexit? Resp. 1. « Propter custodes, ut timore dejecti et terrore Angeli consternati fugerent, et hæc Judæis nuntiarent, ac testes ipsi ferebant veritatis; » inquit Euthymius. Prædictum de illis verbis, Nahum 3. « Custodes tui quasi locustæ, quæ considunt in sepihus, in die frigidis sol ortus est, et avolarunt. » Dies frigidus erat dies sepulture Domini; ortoigitur præter spem sole, Christo inquam resurgente, avolarunt præ timore custodes. 2. Ad honorandum Christi resurgentis Majestatem. Solent passim Principes adventantes in civitalem æneorum explosione tormentorum excipi. Idem ergo terra Christo ad se ingrediendi et ab Inferis revertenti fecit. 3. Ad indicandam Christi victoriam ab Inferno domito reportatam. Ut enim ventus terræ cavitatibus inclusus, et vi erumpens terram scindit cum fragore; ita Christus ab Inferis divina vi prodiens, limbum dirupit, et infernum perterrefecit.

Q. VI. Cur secum multorum corpora mortuorum suscitavit? Resp. 1. Ut suam charitatem et liberalitatem ostenderet, qui non poterat se continere, quin bonum Resurrectionis suæ et aliis mox communicaret, ad instar nimirum nobilis aquilæ, quæ prædam suam sola non comedit, sed cum aliis avibus dividit. 2. Ut hi pauci essent testes resurrectionis ejus, et hinc nos quoque spem conciperemus, resurrecturos etiam suo tempore nos, quemadmodum surrexerunt isti. 3. Ut nobis aperiret voluntatem suam, qua desiderat, quantum in ipso est, ut mox omnes resurgamus spiritualiter per novam vitam. Ac sicut ipse feralium exiit amictum, et induit cælestem; ita nos exuto veteri homine induamus novum, ac quantum fas est, corpus gloriosum, simulque immortales cum firmitate, ne amplius ad lethalia peccata redea-

mus, sicut Christus semel resurrexit, non amplius moriturus; impassibiles, nullis animi perturbationibus aditum præbentes, quæ morbum aliquem animæ adferant; splendentes lumine internæ cognitionis rerum cælestium; agiles ad exequendum absque illa repugnantia quidquid erit voluntatis Dei; subtiles et spirituales, ita omnibus terrenis renuntiantes, ut nihil ex eis, nisi quod sit necessarium, accipiamus, ut conversationem nostram habere in cælis possimus, quamvis corpore versetur in terris.

Q. VII. Cur mulieribus ante viros apparuit? Resp. 1. Quia prima mulier, Eva, mortis internuntia fuit, et prior gustavit pomum mortiferum, voluit Deus, ut jam vite nuntia essent, et priores participarent gaudium resurrectionis. 2. Quia majore zelo et devotione prædite erant. Planxerunt enim Dominum exeuntem ad Calvarie montem, astiterunt etiam crucifixo tametsi a longe, adfuerunt sepulchro, primæ ad sepulchrum abierunt, cum Apostoli pone omnes diffugissent et serius venissent. Jure ergo ante illos gaudium resurrectionis Dominicæ recreata sunt. 3. Quia magis erant idoneæ ad resurrectionis promulgationem, velut minus de dolo suspectæ, quam discipuli, minus autem obnoxie animadversioni judicium.

Q. VIII. Cur Matri suæ primo apparuit? Resp. 1. Quia hoc Matris dignitas postulabat, et Filii erga eandem observantia. Samson favum mellis in ore leonis, quem occiderat, reperit parentibus impertivit. Judic. 14. Eecur non et Christus Matri suæ dulcissima resurrectionis suæ gaudia, quæ ex interrupta morte reportavit, primæ omnium communicaret? 2. Quia id ipsum Matris merita requirebant. Nemo omnium ita sensit Christi passionem, nemo tot tristitiæ fluctibus obrutus fuit, nemo tam desideranter expectavit redivivum Christum, atque ipsius Mater; decuit ergo, ut ipsa præ omnibus gaudii resurrectionis ejus particeps fieret. Unde Rupertus, lib. VII. de divin. Offic. cap. XXV. putat Christi resuscitati hanc primam fuisse vocem: *Vadere ad montem myrrhæ, et ad collem thuris.* Cant. 4. Erat enim illa tunc mons myrrhæ, quia amarissimæ passionis Filii recenti dolore plena. Collis thuris, quia meditationi et desiderio resurrectionis ejus nta.

Q. IX. Cur Evangelistæ non meminerunt hujus apparitionis? Resp. Quia eas tantum scripsere, quæ citari poterant in testimonium

Resurrectionis Christi, Matris autem testimonium de Filio receptum non fuisset a Judæis.

Q. X. Cur mulieres ad Discipulos misse sunt nuntiationum Resurrectionem? Resp. 1. Quia Apostolorum erat eandem toti orbi annuntiare; ergo et præ aliis scire. 2. Quia ipsi præ cæteris ex passione Domini, suaque fuga magis consternati et dejecti, præ cæteris etiam erectione indigebant. 3. Quia conspectu Domini et Magistri magis erant digni, magisque ad credendum dispositi. Judæi velut porci Margaritam hanc pedibus calcassent, ideo eis objecta non fuit. Non capit gaudium Domini, qui putrescit in peccatis suis.

Q. XI. Cur jubentur eam Petro indicare? Resp. 1. Quia erat caput Apostolorum, futurus etiam totius Ecclesie Pastor. 2. Quia ipsius testimonium plurimum valebat apud cæteros Apostolos. *Surrexit Dominus vere, inquit, et apparuit Simoni.* Feminarum testimonium nullam mentionem faciunt. 3. Quia ex sua negatione magis contristatus erat, quam cæteri, unde egebat presentiori et peculiari Medici opera ad dolorem leniendum. Voluit ergo Dominus cum speciali hoc favore ad fiduciam et priorem amicitiam erigere, quasi non meminisset injuriæ acceptæ, ne conideret animo Discipulus, qui peccarat ex timore. Unde apparet Christi benignitas et clementia, qui tam cito obliviscitur peccata lacrymis punita, et præterea solatur illos, ac speciali favore prosequitur, ut fortius resurgant.

Q. XII. Cur in Galileam ablegantur Apostoli? Resp. 1. Quia in Galileam jucundius velut in propria patria, nec non securius cum ipso agere poterant; nam in Judea metu Judeorum continebantur, præsentim Jerosolymis, ut docet S. Chrysostomus, hom. 90. in Matt. 2. Quia illo destinatar spectatissimum et omnibus discipulis commune apparitionem, factam plus quam quingentis fratribus, quorum multi debebant in Galileæ. 3. Quia in Galileam frequens prædicarat, imo prædicationem inchoarat, et plurima signa fecerat, debuit igitur ibi suam Resurrectionem speciatim manifestare ad confirmandam doctrinam, et miracula sua, et solidandos in fide eos, quos ibidem ad se traxerat. 4. Ob causam mysticam, ut doceret nobis transmigrandum esse (quod sonat Galileæ) a vitis ad virtutem, a cupiditatibus præsentis sæculi ad desiderium futuri, si videre ipsum in gloria cælesti velimus.

Q. XIII. Cur tempore Paschali toties Alleluia repetitur? Resp. Id ideo fieri, ut Ecclesia nos ad Deum propter inexplicabile beneficium Redemptionis assiduo laudandum exhortetur; nam Alleluia, est vox Hebraica, ex *Alleluia*, quod idem significat ac *laudate*; et *voce ia*, quod *Deum* significat, composita. Unde etiam in caelo aliquoties decantari audita est hæc vox, imo et miraculis approbata, ut Forerius, in vita Christi, et alii testantur.

Q. XIV. Cur vulnera sua etiam post gloriosam Resurrectionem retinuit? Resp. 1. Ut essent perpetui testes suæ erga Deum et homines charitatis. 2. Ut per ea adhuc in caelis apud Patrem oraret, variaque viventibus et mortuis beneficia impetraret. 3. Ut devote animæ in illis velut petris et cavernis maerere refugium habeant. 4. Ut in die Judicii reprobis terrori, justis autem solatio foret.

Q. XV. Quid Cærens Paschalis significat? Resp. significat Christum in gloria luce resurgentem. Unde quia quinque vulnera retinuit, quinque grana ex thure facta cereo inferuntur. In festo Ascensionis vero cærens iste extinguitur post Evangelium, quia in eo Christus in caelo ascendisse nuntiatur.

Q. XVI. Cur Vexilla tempore Paschali iterum eriguntur? Resp. 1. Ad significandam victoriam et triumphum Christi, quem de carne, mundo et Diabolo tulit. 2. Ut profiteamur, nos sub Christi vexillo militare, et dicamus cum pio Asceta, lib. III de Imit. Eia, fratres, pergamus simul, Jesus erit nobiscum, propter Jesum suscepimus hanc crucem, propter Jesum perseveremus in cruce. Erit adiutor noster, qui est dux noster, et præcessor. En Rex noster ingreditur ante nos, qui pugnabit pro nobis. Sequamur viriliter, nemo metuat terrores; simus parati mori fortiter in bello, nec inferamus crimen gloriae nostræ, ut fugiamus a cruce! Hinc varii coloris vexilla eriguntur, ut significetur contra varios hostes pugnandum; et Martyrum quidem certamina contra Tyrannos per rubra vexilla; Virginum contra carnem per candida; Confessorum contra mundum per cærulea; Perfectorum contra Dæmonem per viridia indicantur.

Quæstionibus de Ascensione Christi.

Quæritur I. Cur Christus caelos ascenderit? Resp. 1. Ut debitam a Patre mercedem ca-

peret, et quia humiliaverat semetipsum factus obediens usque ad mortem crucis, propterea exaltaretur a Deo Patre, et acciperet Nomen super omne nomen, ita ut in Nomine Jesu flecteretur omne genu celestium, terrestrium et infernorum. Ut Matræ suæ et Apostolis totique Ecclesie Spiritum Sanctum mittere posset: nam ipsemet, Joannis XVI, dixerat: « Nisi abiero, Paraclitus non veniet ad vos. » Descendit autem, ut non ante, sed post Ascensionem suam mitteret, ut per eam missionem probaret se, in caelo regnare. Si enim nihil inde nobis misisset, dubitavimus forte, num in caelum ascendisset. Jam vero, quia Spiritum suum misit, non est dubitandi locus. 3. Ut Advocatum haberemus apud Deum, ita enim S. Joannes (1. Joan. II) ait: « Sed etsi quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum. » Et Apost. Paul. ad Hebr. IX. « Introivit in ipsum, ut appareat vulni Dei pro nobis. » Quis non vehementer gaudeat, quod apud Patrem Judicem, fratrem habeamus Advocatum? Sed quomodo est Advocatus noster? Resp. dum semper representat Deo Patri vulnera sua pro nobis accepta. Unde, Apoc. V. vidit Joannes Agnum in caelo stantem, quasi occisum; qui nimirum, sicut in cruce obtulit Patri passionem suam, nostrum se Advocatum præbens; ita etiam nunc in caelo eam Patri representat, quasi adhuc pateretur, atque interpretative orat. Deinde, juxta Patrum sententiam, vere etiam et proprie orat, dum jus meritis suis debitum, et præmium sibi a Patre promissum, gratiam scilicet et gloriam nobis communicandam exigit, qua homo. Quod indicat Apostolus, ad Rom. VIII, cum ait: « Etiam interpellat pro nobis. » Sicut ergo in cruce pro transgressoribus oravit; ita pro illis supplicat etiam in caelo justitiæ divinæ; sed in cruce et terra per modum servi, cum sollicitudine, pavore, clamore *vulido* et *lacrymis*; in caelo vero per modum filii, cum libertate, confidentia et hilaritate; stans, non in faciem præcogens. 4. Aliam adhuc causam S. Bernardus addit, serm. de Ascens. dicens: Ipsi Apostoli Spiritu Sancto repleti nequiverunt, quia carni Dominicæ, etsi sanctæ, inhærebant.

Q. II. Cur ex monte Oliveti ascendit ad caelum? Resp. Ut inde ascenderet ad gloriam, unde descendit ad passionem. Ait enim Apostolus, ad Ephes. IV. *Quid est ascendit, nisi quia descendit?* Ergo quæ via est ad patientiam, eadem est ad gloriam; et qui

vult ascendere, debet prius descendere. Adhuc alii, id ideo etiam factum, ut indicaret, se olim ut Judicem iterum venturum, et in vicina Valle Josaphat omnes judicaturum. Hinc Angeli dicebant Apostolis: « Viri Galilee, quid admiramini aspicientes in caelum? Hic Jesus, qui a vobis assumptus est, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in caelum. »

Q. III. Cur post quadraginta primum dies ascendit? Resp. Ut præberet *seipsum vicum in multis argumentis*. Act. I. Ut ageret cum Apostolis de Regno Dei, id est de Ecclesia, ejusque institutione, gubernatione, capite, de Sacramentis, de Scripturis etc. Et demum, ut charitatem et humilitatem suam vehementius commendaret, dum etiam in statu gloriae suæ cum hominibus tam frequenter, et tam familiariter conversari voluit.

Q. IV. Cur feria quinta ascendit? Resp. Quia illo die prius ad montem Oliveti, sed post passurus iverat, ut ostenderet, eandem esse viam ad passionem et ad gloriam. Item die, quo Eucharistiam instituerat, forte ut nobis insinuaret, se et a nobis recollere, et nobiscum manere in Eucharistia. Unde mox ascensus dixit: « Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. »

Q. V. Cur post meridiem, sumpto prius cum Apostolis prandio, ut Act. c. I, dicitur, ascendit? Resp. 1. Ut, sicut post meridiem eiectus a Paradiso est Adam; ita secundum Adam eodem tempore intraret. 2. Ut manifestior esset ascensio ejus. 3. Quia etiam in meridie circa horam diem sextam crucifixus fuit; ut quo tempore se humiliavit ad mortem crucis, eodem exaltaretur ad caelum.

Q. VI. Cur super omnes caelos ascendit? Resp. 1. Ut, sicut in terra omnium infimum et contemptissimum habuit locum, in cruce nimirum inter latrones medium; ita et exaltatus haberet omnium summum. Notum enim est, tam alte ascendere aquam, quam profunde prius descendit. Dixit aliquando Christus, exaltandum fore eum, qui in mensa novissimum occupat locum, auditurumque: « Amice, ascende superius. » 2. Ut se probaret Dominum esse universorum, ipsumque velut Regem in regia, vel amphiteatro, influere in membra, et contineri omnia. Unde S. Bernardus, serm. II, de Ascens. ait: « Cum se Dominum universorum, quæ sunt in terra et in mari et in inferno, probasset, non restabat, nisi ut æris et caelorum se esse Dominum argumentis similibus,

vel certe a potioribus approbaret. Terra enim cognovit Dominum, quia ad vocem virtutis ejus, cum clamasset voce magna: Lazare, veni foras! mortuum reddidit. Cognovit mare, quia solidum se præbuit sub pedibus ejus, ita ut Apostoli eum putarent phantasma esse. Cognovit infernus, cujus ipse portas æreas et vectes ferreos confregit. »

Q. VII. Cur sedere ad dexteram Patris dicitur? Resp. Ad demonstrandam judicariam potestatem; Judicium enim est sedere. Tamquam ad quietem et cessationem a præteritis laboribus. In mundo semper visus est ambulare, nunquam fere sedere, nisi forte ad prædicandum sederet. Nunc tandem post fatigationem venit ad quietem. Nunc tandem post diluvium passionis, mense septimo, arca requievit super montes Armeniæ. Gen. VIII.

Q. VIII. Quomodo Christus cum Apostolis se mansurum dixit? Resp. Quadruplici modo. 1. *Per verbum existentiam in Eucharistia*, ob quam vere potest ad nos illa Levit. c. XVI, verba pronuntiare: « Ponam tabernaculum meum in medio vestri, et non abjiciet vos anima vestra. Ambulabo inter vos, et ero Deus vester, vosque eritis populus meus. » 2. Per cooperationem in laboribus et operibus nostris; sic enim ipsemet, Joann. XV, indicavit dicens: « Ego sum vitis vera, vos palmites; sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite; sic nec vos, nisi in me manseritis. » 3. Per protectionem, ut S. Cyprianus testatur dicens: Qui pro nobis semel mortem vicit, semper vincit in nobis. Hinc ipse quoque Joannes, XVI cap. dixit: « In mundo pressuram habebitis, sed confidite, ego vici mundum. Hæc locutus sum vobis, ut in me pacem habeatis. » 4. Per patrociniū: Ideo ipsemet Joannes, XVI, hortatus est: *Uscque modo non petistis quidquam in nomine meo; petite, et accipietis.* Et ideo etiam vulnera sua retinuit, ut tanto efficacius pro nobis oraret. Hinc et S. Joannes, I. Ep. c. II, inquit: « Si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, et ipse est propitiator pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. »

Q. IX. Quomodo cum Christo spiritualiter ascendere debemus? Resp. 1. Desiderando, sicut Apostoli oculos non averterunt ab ipso, quamvis videre poterant. Hinc clamandum cum Davide: « Quemadmodum desiderat

cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. » 2. Orando, quia, cum hæc sit locutio cum Christo, eundem quasi in cœlum sequitur. 3. Amando, anima namque magis est ubi amat, quam ubi animat. 4. Imitando, hinc enim ascensus in cœlum vestigia duo terribus impressit, quæ cuique homini sunt proportionata, ut ostenderet, quemvis in suo statu ipsum sequi, et imitari posse.

Quæstioncula de Pentecostes festo, et Spiritus Sancti adventu.

Quæritur I. Cur tertia Persona SS. Trinitatis Spiritus Sanctus et Paraclitus vocatur? Resp. 1. Spiritus appellatur. 1. Quia per modum spirationis, qua homo producit flatum, seu anhelitum, procedit a Patre et Filio. Sicut enim cor per os producit flatum; ita Pater per Filium producit Spiritum Sanctum. Vel potius sicut anima ex intellectione rei amabilis spirat et producit amorem ejusdem; ita Pater per Verbum spiritum Sanctum. 2. Quia similis spiritui nostro, seu anime. Sicut enim hæc corpus vivificat, eique vires infundit, ac vitales actiones gignit; ita Spiritus Sanctus animam gratia vivificat, et potentias ejus ad bene operandum excitat, ac facilitat, omniaque ejus opera meritoria vitæ æternæ facit. 3. Quia spiritui seu vento non absimilis est. Ventus purgat aerem, affert pluvias, incendit ignem, propellit naves, agit molas, refrigerat homines, tibias resonare facit. Spiritus Sanctus purgat animam a peccatis, rigat et impingual lacrymis compunctionis et devotionis, amorem Dei inflammant, ad cœlum euntes promovet, ad bene operandum incitat, consolatur, ad orandum movet etc. Resp. 2. Sanctus appellatur, quia sanctissimus et purissimus, omnisque sanctitatis fons. Secundo, quia animam sanctificat, et quodammodo enceniat, ut sit templum Deo consecratum. Tertio, ad differentiam spiritus maligni, qui malorum omnium inventor est. Resp. 3. Paraclitum denique significare consolatorem, exhortatorem, advocatum. Est ergo Consolator in adversis et tribulationibus, maxime in peccatis, « Consolator, inquit S. Gregorius, hom. xxx, de hodierno festo, idem Spiritus vocatur, quia de peccati perpetratione moerentibus, dum spem vitæ preparat, ab afflictione tristitiæ mentem levat. » Exhortator in aggrediendis et perficiendis rebus difficilibus. Advocatus,

quia « postulat pro nobis (hoc est, postulare nos facit) gemitibus inenarrabilibus. » Ad Rom. viii.

Q. II. Cur Spiritus Sanctus in die Pentecostes venit? Resp. 1. Ut significaret, legem veterem hoc die mutatam in novam. Notum enim est, veterem legem Judæis in monte Sinai datam die quinquagesimo post Pascha. Quinquagesimo etiam die data lex gratiæ Christianis in monte Sion (juxta Prophetiam Is. ii. « De Sion exhibit lex, et verbum Domini de Jerusalem) velut finem imponens legi veteri, sicut res ipsa finem imponit umbræ et figuræ, fuit enim promulgatio legis veteris typus legis novæ. Resp. 2. Ut significaret, ex hoc die incipere Jubilæum plenissimum remissionis peccatorum in toto mundo. Et enim numerus quinquagesimus, quem significat vox *Pentecoste*, numerus est Jubilæi, quod erat quovis quinquagesimo anno, in quo poterat quisque redire ad pristinam possessionem suam, alteri venditam, Levit. xxv. Similiter hodierno die, quo remissio peccatorum toti mundo prædicari cepit, incipiebat Jubilæum Christianorum, quo ad pristinam possessionem, id est, gratiam et gloriam perditam redire quisque poterat. Et hic est annus ille placabilis Domini, quem de tempore gratiæ prædixit Isaias, cap. lxxi, et interpretatur ipsemet Christus, Luc. iv. in quo omnia peccatorum debita Spiritus Sancti igne comburi inciperunt.

Q. III. Cur hora tertia venit? Resp. 1. Quia tunc Apostoli, et alii homines erant omnes excitati et vigiles, nec non sobrii adhuc, adeoque magis idonei ad hoc prodigium suscipiendum, et considerandum. 2. Quia illa hora apud Judæos erat orationi destinata, ait Beda. 3. Quia tunc promulgabatur lex tertia. Prima fuit lex nature. Secunda Moysis. Tertia lex Christi. 4. Quia Spiritus Sanctus est tertia in Trinitate Persona. Quam ob causam etiam Ecclesia hora precum tertia Spiritum Sanctum invocat: « Nunc, Sancte nobis Spiritus etc. »

Q. IV. Cur venit super sedentes in eadem domo? Resp. 1. Ut indicaret, quod non detur Spiritus Sanctus nisi constitutus in domo Ecclesiæ Christi. Ut enim columba a Noe emissa extra arcam non invenit, ubi requiesceret pes ejus, Gen. viii; ita nec Spiritus Sanctus extra Ecclesiam. 2. Quod non detur ira et odio æstuantibus, sed unanimiter sedentibus, id est, pacificis et concordibus. Hoc enim est, quod Ps. cxxxii.

dixit David: « Ecce, quam bonum et quam jucundum habitare fratres in unum, etc. Sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion; quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, etc. » Quo loco Theodoretus per rorem interpretatur Spiritum Sanctum missum in montem Sion. Porro ros non cadit in terram saviente tempestate, sed tranquilla; sic Spiritus Sanctus non venit super iracundos et odio flagrantes, quietos vult, et pacificos.

Q. V. Cur venit repente? Resp. 1. Ut miraculum hujus missionis manifestum esset. Cum enim naturale tonitru fit, prius advehunt nubes, micant a longe fulgura, et subaudiuntur de procul bombi; non ita ibi, sed repente factus est de cœlo sonus, « ut subita consternatione, inquit Oëumenius, et magis excitaret, et omnes ad concurrendum impelleret; sensibiliter vero ut miraculum confirmaret, quod omni careat calumnia etc. » Unde subdit postea Lucas: « Facta autem hæc voce convenit multitudo, et mente confusa est, quoniam audiebat nusquam lingua sua illos loquentes. » Fuit ergo repentinus iste sonitus, quasi sonitus campanæ, que instante publica necessitate pulsatur ad convocandum populum ad primam Apostolorum concionem, ut omnes intelligerent, non hominum, sed Dei promulgandum esse verbum. 2. Ut doceret, omni tempore expectandum esse Spiritum Sanctum, et parados animos ad eum recipiendum, quia repente et improvise venit, quando ipsi placet. « Spiritus ubi vult spirat, ait Dominus, Joan. iii, et vocem ejus audis; sed nescis unde veniat. »

Q. VI. Cur cum impeta? Resp. Ad significandum, quod Spiritus Sanctus credentibus, quos replet, fervorem imprimat, ut omnia celeriter et expedite agant. Unde Ambrosius, super Luc. c. i. ait: « Nescit tarda molimina Spiritus Sancti gratia. » Sane Apostoli post acceptum Spiritum Sanctum statim concionari cœperunt ad plebem, et legem Dei promulgare.

Q. VII. Cur cum sonitu venit? Resp. 1. Ad indicandum, quod sonus miraculorum, sanctitatis et prædicationis Apostolorum in omnem terram esset exiturus, juxta id Ps. xviii. « In omnem terram exivit sonus eorum. » 2. Ad designandum, Evangelium Christi esse cœlestem; de cœlo enim factus est sonus. Poterat ex terræ latebris per terræ motum edi sonus; sed non ita evenit, quia

talis sonus designat doctrinam hæreticorum, qui de ore promittunt sua dogmata.

Q. VIII. Cur cum spiritu vehementer venit? Resp. Ad designandas mirabiles Spiritus S. operationes. Nam primo, uti spiratione et respiratione aeris vita hominis conservatur; ita vita animæ flatu Spiritus S. Secundo, uti ventus aerem purgat; sic Spiritus Sanctus animam purgat a peccatis. Tertio, ut ventus impellit navim; ita Spiritus Sanctus hominum corda ad bona opera, et ad viam cæli. Quarto, uti ventus in fistulis et tubis sonum edit; sic Spiritus Sanctus cor ad docendum et loquendum cœlestia replet. Item ut indicaret, quod Apostoli instar ventorum peragraturi essent orbem; purgaturi mundum, dejecturi idola, refrigeraturi æstuantia peccatorum corda Evangelio, hoc est, bono nuntio, quod possint fieri filii Dei.

Q. IX. Cur in specie linguæ venit? Resp. Quia lingua est instrumentum sermonis et prædicationis; hic autem Spiritus Sanctus constituit Apostolos Prædicatores Evangelii, contulit eisdem donum linguarum, simulque Ecclesiæ. 2. Quia, ut a verbo mentis procedit vox linguæ; ita Spiritus a Filio. 3. Quia, sicut lingua distinguit saporis; ita Spiritus Sanctus facit hominem discernere res cœlestes a terrenis, veram doctrinam a falsa et hæretica.

Q. X. Cur in lingua ignea venit? Resp. 1. Ad demonstrandam naturam legis gratiæ, que est lex charitatis per ignem designatæ, juxta illud Deut. xxxiii. « In dextera ejus ignea lex. » 2. Ad significandum effectum, quem in animis Apostolorum, cæterorumque fidelium operaturus erat Spiritus Sanctus, nimirum quod in eis torporem, timorem, concupiscentias et vitia consumpturas, eosque ferventes, zelosos et quasi ignes reddidurus erat. 3. Quod per hunc ignem amoris et consolationis Spiritus Sancti, non torquentem aut comburentem, sed potius refrigerantem et recreantem, superaturi essent ignem tribulationis ac persecutionis urentem ac consumentem. Ita Cyrillus, Cath. xvii.

Q. XI. Cur in dispersis linguis apparuit? Resp. 1. Ad indicandam duplicem charitatem Dei et proximi, qua Spiritus Sanctus corda fidelium repleverat. 2. Ad significandum duplicem artem recte loquendi, quam docuerat eos Spiritus Sanctus, nempe loquendi cum Deo et proximo.

Q. XII. Quid est donum Spiritus Sancti? Resp. Nihil aliud esse, quam afflatus et im-

pulsus ejus ad patranda rara et heroica maxima virtutum opera; quibus exerceendis solæ virtutes etiam infuse ordinariè non sufficientur, requiritur præterea specialis motus et excitatio Spiritus Sancti.

Q. XIII. Quot sunt dona Spiritus Sancti? Resp. Septem primaria (ad quæ revocanda sunt cætera) describit Isaias c. xi. collata Christo Domino: a. Requiescit super eum Spiritus Domini, inquit, Spiritus sapientiæ et intellectus, Spiritus consilii et fortitudinis, Spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum Spiritus timoris Domini.

Q. XIV. Quid est donum Sapientiæ? Resp. Est donum, quo causam altissimam, id est, Deum rite cognoscimus, et divina secundum veritatem judicamus.

Q. XV. Quid est donum Intellectus? Resp. Est donum supernaturalæ, quo ea, quæ nobis circa fidem proponuntur, et naturaliter capere non possumus, recte et facile capere valeamus.

Q. XVI. Quid est donum Scientiæ? Resp. Est donum, quo certum et verum judicium de veritatibus fidei formamus; nam ad assensum his præstandum duo requiruntur. 1. Ut eas capiat, et hoc præstat intellectus. 2. Ut certum assensum præbeat, et hoc scientiæ donum efficit.

Q. XVII. Quid est donum Consilii? Resp. Est donum, quo homo se et alios dirigere potest cum prudentia, id est, ea media eligere, quæ ad finem sibi et aliis præfixum magis opportuna videntur.

Q. XVIII. Quid est donum Fortitudinis? Resp. Est donum, quo amore Dei omnia adversa fortiter et generose tolerantur et superantur, uti in SS. Martyribus cernere est.

Q. XIX. Quid est donum Pietatis? Resp. Est donum, quo omnia, quæ ad Dei honorem, proximique ac nostram salutem pertinent, impigre exequimur et præstamus.

Q. XX. Quid est donum Timoris? Resp. Est donum, quo offensam Dei, et omnia alia, quæ eidem displicere possunt studiose vitamus.

Quæstioncula de festo SS. Trinitatis.

Quæritur. I. Cur hoc Festum in Dominica prima post Pentecosten celebratur? Resp. Quia, cum tribus Personis specialia Festa sint instituta, et ad honorem Patris æterni

quidem Festum Nativitatis Christi, cui singularis honor et gaudium erat, talem ipsi Filium genitum fuisse; in honorem Filii vero Festum Resurrectionis, quod propter devictos hostes specialiter ipsi gloriosum fuit; in honorem Sancti Spiritus vero Festum Spiritus Sancti institutum fuerit; conveniens videbatur, ut, ne tres Dii putarentur, unum etiam commune Festum, ob unam et communem naturam institueretur.

Q. II. Cur hoc Festum minori, quam alia Festa prædicta solemnitate celebratur? Resp. Id ideo fieri, ut Ecclesia ipso facto ostendat, se tantopere Festum istud æstimare, ut ea, quæ par est, solemnitate celebrare non queat. Mavult ergo per humilitatem profiteri suam impotentiam ad hoc Festum celebrandum, quam debitum ipsi honorem et reverentiam non exhibere.

Q. III. Quare unus tantum Deus est S. Trinitas, cum tamen quælibet trium Personarum verus Deus sit? Resp. Cum omnes tres Personæ unicam tantum naturam habeant, pluralitas autem Deorum, a pluralitate naturarum desumi solet, merito SS. Trinitatem unum dumtaxat Deum vocari. Hinc S. Athanasius in suo Symbolo dixit: Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus, et tamen non tres Dii, sed unus est Deus, quia, sicut singillatim unamquamque Personam verum Deum ac Dominum confiteri Christiana veritate compellimur, ita tres Deos aut Dominos dicere Catholica Religione prohibemur.

Q. IV. An ergo omnes operationes omnibus tribus Personis communes sunt? Resp. Ita quidem de operationibus ad extra productis sentiendum; non tamen de internis processionibus; nam solus Pater generare, solus Filius generari, solus Spiritus S. spirare dicitur.

Q. V. Cur ergo solus Pater Creator, solus Filius Redemptor, solus Spiritus S. Sanctificator dicitur? Resp. Non ideo hoc dici, quasi non etiam Filius et Spiritus S. creassent mundum, sed quod creatio sit primum beneficium mundo collatum, atque adeo per quamdam accommodationem merito primæ Personæ attribui videatur. Quod idem etiam cum proportionem de reliquis attribuitur sentiendum.

Q. VI. Cur SS. Trinitas specialiter colenda sit? Resp. Ob tres causas. 1. Quia ad imaginem illius creati sumus; quid autem magis conveniens, quam ut imago, si ratione

prædita foret, Prototypum præ cæteris amaret? 2. Quia ipsa est mare immensum omnis bonitatis; ex quo omnia nostra bona profuunt, unde par est, ut illi grato animo omnia ascribamur, et sicut flumina ad mare, per debitum honorem gratiarum actionem referamus. 3. Quia SS. Trinitas, cum sit summo potens, sapiens et bona, hæc sola per se maxime potest, scit et vult juvare; creaturæ vero non nisi dependenter ab ea auxiliari possunt.

Q. VII. Qui est optimus modus colendi SS. Trinitatem? Resp. 4. Per exercitium fervens et constans trium virtutum Theologicarum, Fidei, Spei et Charitatis. 2. Per oblationem potentiarum internarum, memorie, intellectus et voluntatis ad perpetuum obsequium illius. 3. Per directionem omnium operum, verborum et cogitationum ad majorem gloriam SS. Trinitatis; sic enim perpetuum Gloria Patri, etc. ipsi canitur.

Quæstioncula de festo Corporis Christi.

Quæritur I. Quando, et a quo hoc Festum sit institutum? Resp. Ab initio quidem Urbanum IV, interveniente consilio et assensu Dominorum Cardinalium, decrevisse ut Festum Corporis Christi per universam Ecclesiam, semel in anno solemniter feria quinta post Octavam Pentecostes, in toto terrarum orbe celebraretur, et vocato B. Thom. de Aquino, qui tum presens aderat, præceptum fuit, ut officium de tali Festo secundum usum omnium Ecclesiarum componeret. Thomas autem divinarum armarum Scripturarum, ejus mentem obedientiæ et omnium virtutum decor collustraverat, præceptum hoc libenter, breviter, atque insignissimè complevit. Verum quamquam Apostolica mandata omnibus Ecclesiis directa fuissent super celebranda nova de Venerabili Sacramento solemnitate, omnes tamen Ecclesie dissimulaverunt obedire, præter Ecclesiam Leodiensem, quæ ubi Apostolicum Nuntium cum bullis decretalibus, officio apportatis, honorifice suscepit, tamquam devota filia mox quam celerrime obedivit, rejecto officio, quod virgo Juliana confici fecerat, utens illo officio, quod Thomas Aquinas confecerat. Itaque ab adventu præfatarum bullarum tota et sola Leodiensis Diocesis præfatam solemnitate singu-

lis celebravit annis usque ad tempora Domini Joannis Pape XXII, qui floruit anno Domini 1343, qui omnes constitutiones Clementis publicavit, et ad universalia studia transmisit. Et ultra illas ordinationes Urbani IV, Clementinis constitutionibus insertas, novas indulgentias concessit, atque Processionem adornavit. Et tunc igitur et deinceps solemnitas hæc per totius orbis Ecclesias devotissime accepta est.

Q. II. Qua occasione hoc Festum institutum est? Resp. Id juxta relationem R. P. Joannis Diestemii Blati, Prioris S. Jacobi Leodiensis, hæc occasione institutum fuisse. Circa annum Domini millesimum ducentiesimum trigessimum in Episcopatu Leodiensi, juxta civitatem Leodii in hospitali leprosum, quod vulgariter usque hodie, locus Cornelli montis dicitur, fuit virgo omnium virtutum flore reitens, nomine Juliana. Hæc a primis infantie annis semper sese orationi mancipabat, et crebro vidit, et quasi semper suo aspectui inter orandum ingredi mirabile signum, scilicet lunam, quasi in suo splendore, eum aliquid tamen sui orbicularis corporis fractione. Et videns mirabatur, et etiam timebat nesciens, quid hoc significaret. Unde timebat totis viribus præfatum signum amovere, nec valuit. Tandem cum nulla sua, vel aliorum fidelium precibus amovere posset, cepit cogitare, ne forte mysterium aliquod in præfato signo lateret. Tum didicit divino responso significari in luna præsentem Ecclesiam, et in ejus fractione defectum unius solemnitatis, quam Deus voluit in Ecclesia celebrari, ad augmentum sacræ fidei. Accepit proinde præceptum cœlitus, ut hæc solemnitatem inchoaret, et celebrandam mundo nuntiaret. Illa vero ad hæc obstupescens, se non posse respondit, Verum quotiescumque orationi vacabat, admovebatur a Domino, ut præceptum injunctum perficeret, quam ad hoc præ mortalibus cunctis Deus prælegisset. Igitur Juliana Christi virgo humilis, a tempore prædicte visionis, per cursum annorum viginti, precibus et gemitibus inenarrabilibus institit apud Deum, quatenus alteri personæ præfatum negotium celi Conditor committeret. Verum quantum ipsa plus se tanto negotio indignam asserbat, eo magis humilitatis amator hæc digniorem judicavit. Acquiscens igitur tandem virgo sacra, totum ordinem præfate legationis Domino Joanni de Lansenna, Canonico S. Martini

Leodiensis, quem pro suæ sanctitatis excellentia plurimum diligebat, patefecit. Et rogavit, ut de his omnibus sermonem haberet cum his, qui clavem scientiæ in Dei Ecclesia tenerent. Obtemperat ille, et cuncta proponit Domino Jacobo de Trevis, tunc Archiepiscopo Ecclesiæ Leodiensis, viro fidei et docto, qui pro eruditionis et vitæ præmiæ postmodum supra multa constitui meruit. Siquidem postea factus est Episcopus Verdunensis, dehinc Patriarcha Hierosolymitanus, demum universalis Ecclesiæ Pontifex electus, dictus est Urbanus IV. Proposuit etiam præfatus Joannes duobus magnis luminaribus, quæ tum Leodii vitæ et scientiæ præfulgebant mortalibus cunctis, scilicet Domino Hugoni, Provinciali Ordinis Prædicatorum, postea Cardinali, et Domino Guyardo, Cameracensis Præsuli. Proposuit insuper Cancellario Parisiensi, Lectoribus Prædicatorum, et multis aliis personis, scientiæ et vitæ clara præfulgidis. Qui omnes auditis, intellectis, et diligenter examinatis præfatis revelationibus, uno spiritu pronuntiarunt, efficacem rationem in lege divina inveniri non posse, quare præfata festivitas fieri non deberet. Insuper et dignissimum fore, et ad Dei honorem cedere, et ad profectum gratiamque electorum assererent, si memoriam institutionis tanti Sacramenti solemnius ac specialius singulis annis Mater Ecclesia celebraret. Quorum sententiæ concordiam cum Christi virgo cognovisset, gratias egit Deo, quod voluntatis suæ responsum in tantarum personarum ore posuisset. Et si vero ab initio sola Ecclesia Leodiensis hoc Festum celebravit, postea tamen, ut ante vidimus, jussu Urbani IV et Joannis XXII. a tota Ecclesia celebrari cepit.

Q. III. Quas ob causas hoc Festum institutum est? Resp. Ob tres præcipue. 1. Ut pro tam extraordinario Institutionis Eucharistiæ beneficio speciales et publicæ gratiæ agerentur; hoc enim Christus innuebat, dum instituens hoc Sacramentum, dixit: «Hoc facite in meam commemorationem.» 2. Ut publicè profiteremur articulum fidei, quo contra Hereticos credimus Eucharistiam esse Sacramentum non in usu tantum, sed etiam extra illum, atque adeo asservari, ad ægros portari, in processionibus portari, et adorari posse. 3. Ut negligentias et defectus, quos per annum circa cultum Eucharistiæ commisimus, per publicum hunc et solemnem cultum compensemus; sique benedic-

tionis, quam nobis et omnibus frugibus nostris petimus, tanto capaciores dignioresque efficiamur.

Q. IV. Quas ob causas ipsa Eucharistia instituta est? Resp. Pariter ob tres. 1. In memoriam amoris sui infiniti, quo Christus non solum pro nobis de cælo descendere, incarnari, tantaque agere et pati dignatus est, sed etiam ut intime nobis uniri posset, hoc tam admirandum medium invenit. 2. Ut loco multiplicium Sacrificiorum in veteri Testamento offerri solitorum haberemus in Ecclesia perenne Sacrificium, quod et dignitate sua, et utilitate, et offerendi facilitate omnia vetera testamenta longissime superaret. 3. Ut esset nobis in cibum animæ, qui suo modo eandem pasceret, nutrirer, roboraret, crescere faceret, et recrearet, postea cibis corporalis hæc omnia corpori præstare solet.

Q. V. Cur sub duabus speciebus, panis scilicet et vini instituta est? Resp. 1. Id voluisse Christum, ut nobis indicaret, se perfectum nobis instituisse convivium, non quasi sub utraque specie necessario sumendum sit ab omnibus, sed quod habeat perfectam vim explendi famem et sitim hominum, id est, omne desiderium. Quia enim Eucharistiæ nobis reliquit, ut esset nobis pignus gloriæ, et quasi prægustus quidam cælestis illius mannae quod omnem omnino satiat appetitum. Idcirco ea perfectam debuit significare refectionem (non minus, quam panes a Christo multiplicati, famem sedare et sitim), quod sufficeret facit in Sacrificio Missæ. 2. Ut significaretur Christi mors, et quidem talis, in qua totus ejus sanguis separatus sit a corpore effusus in pretium redemptionis nostræ. Cum enim necessarium esset relinquere nobis aliquod memoriale passionis et mortis Christi, tanquam unice salutis nostræ causæ, convenientissimum hoc fuit, quia per id tam passio, quam mors ipsa representatur, separato enim sanguine a corpore mors subsequitur, nec qualiscumque, sed per vinum illata; nec non per modum Sacrificii, cujusmodi erat Christi immolatio ad reconciliandum Deum. In omni autem Sacrificio sanguis separabatur a corpore.

Q. VI. Cur sub speciebus panis et vini potius, quam aliarum rerum, instituitur? Resp. 1. Ad significandam Eucharistiæ necessitatem id factum esse. Ut enim ad vitæ sustentationem nihil magis necessarium et

homini conveniens, quam panis et vinum; primum etiam viaticum, quod sumit secum viator, panis est et vinum; ita et Eucharistia ad sustentationem vitæ spiritualis et robur animæ conservandum in hoc laborioso itinere vitæ nostræ destinata, panis et vini specimen habere debuit. Et quemadmodum nihil illi appetit homo, quam cibum et potum, quando esurit ac sitiit (quia hæc vitæ ejus conservant); ita voluit Christus indicare, sed a nobis maxime super omnia appetendum et desiderandum tanquam unicuique et necessarium animæ fomentum. 2. Ut finem hujus institutionis nobis ante oculos poneret, qui est unio et concordia membrorum, id est, Christianorum omnium, inter se, et cum capite Christo. «Ex multis namque granis, inquit S. Augustinus, tract. xxv in Joann., unus panis efficitur, et ex multis racemis vinum confluit.» Apostolus quoque, I Corinth. x, hoc indicat, cum ait: «Unus panis, unum corpus ex multis sumus, omnes qui de uno pane participamus.» Unde et *Communio* vocatur, et hinc olim Christiani ante communionem osculum pacis sibi mutuo dabant. Hoc denique est, quod Christus oravit, ut in unum fideles omnes sint unum in charitate, sicut ipse et Pater in essentia unum sunt.

Q. VII. Cur invisibiliter sub speciebus tamen visibilibus poni voluit? Resp. 1. Ut sic accedere ad eum, et sumere eum auderemus; alioquin enim quis auderet, si in gloria sua visibilis appareret? Refert Joannes Carthagenus, Ord. S. Francisci, l. de Augusto Euchar. Sac. hom. 9. inventum cujusdam medici Hispani, qui sanari cupiens ægrotum labe confectum, quoniam ille ab esu testudinum, quarum carnibus erat sanandus, abhorrebat, præcepit pullos, quos ægrotus libenter edebat, testudines carnibus ali, eique ad vescendum dari, qui sanari cupiens ægrotum labe confectum recuperavit. Pari modo, quia Christum Dominum in sua specie visibiliter apparentem sumere non poteramus, idcirco sub specie panis et vini sese occultare voluit, ut non tam ipsum, quem panem et vinum sumi sensus judicarent, adeoque non abhorrerent. 2. Ut meritum fidei haberemus, dum exerceamus heroicum actum illius, abnegando sensus nostros, et ratiocinationes, quas intellectus noster inde conficeret, voluit enim Christus in hoc mysterio exercere, et probare fidem nostram. 3. Ut præberet nobis etiam unum speciem humilitatis illius, qua in

mundo conversatus, sub aliena sordidaque humanitatis veste delituit. Ut enim ibi gloriam Majestatis suæ vili et abjecto servi habitu ascendit; ita et nunc tegumento panis et vini.

Q. VIII. Cur pridie, quam pateretur, eam instituere voluit? Resp. 1. Ut hoc ejus velut testamentum arctius custodiremus, et recentiore ac teneriore ejus memoriam haberemus. Solent enim filii diligenter observare, quæ a morientibus parentibus in mandatis acceperunt; postrema quoque eorum munera diligenter asservare. 2. Ut ostenderet nobis desiderium suum, manendi semper nobiscum, etiam quia homo. Propterea antequam pro mortem recederet a discipulis suis, advenit et instituit rationem, qua etiam absens cum ipsis maneret. 3. Ut monstraret nobis charitatem suam, qua tantum nobis thesaurum parabat, eoque ipso tempore, quo Judei ipsi parabant flagella, spinas, crucem, adeoque in id toti incumbabant, ut cum crudelissime interficerent. Aque istæ multæ tantorum cruciatum minime potuerunt extinguere charitatem ejus.

Q. IX. Cur pedum lotionem huic Institutioni præmisit? Resp. Ut doceret nos ablere sordes animi, etiam leviores, antequam accedamus ad S. Communionem purissimi Virginis Filii. Porro nisi a lethalibus solum peccatis fuerimus abluti, non habebimus partem cum Christo; non percipiemus Sacramenti gratiam et virtutem, sed incurremus Dei indignationem et judicium. Nisi a levioribus etiam simus immunes, minore fructu communicabimus. Ergo non tantum pedes, sed et manus et caput omnesque animæ et corporis vires lavanda, dicendumque: «Amplius lava me Domine.»

Q. X. Cur nocturno tempore instituit? Resp. 1. Ut ostenderet, magnum esse secretum hujus Sacramenti, magno Dei consilio instituti. Dicit autem solet: «De nocte consilium.» 2. Quia mysterium hoc fide magna credendum erat. Fides autem quasi lucerna est in nocte; ubi ex parte videmus, ex parte adhuc cæcetur.

Q. XI. Cur in Cena instituit? Resp. Ut innueret, se hoc Sacramentum instituisse, ut non solum tempore vitæ pro cibo, sed etiam ingruente mortis somno nobis pro singulari robore, et refocillatione serviret.

Quæstioncula de Sacrificio Missæ.

Quæritur I. Quid est Missa? Resp. Est verum et incrementum Sacrificium in nova lege ac suprema Cœna, a Christo institutum; et Deo per legitimum Ministrum, cum certis ritibus et cœremoniis, tum ad delenda peccata, tum ad gratias pro beneficiis agendas, tum ad varias obtinendas, tum ad supremum ipsius dominium profitendum, offerri solitum.

Q. II. Unde desumpta hæc vox, *Missa*, fuerit? Resp. Esti Baronius, ad annum trigesimum quartum Christi n. 53, a voce Hebræa *Missa est* spontaneam oblationem significante, et prima vice a Jacobo Apostolo usurpata, dictam putet, rectius tamen Gavantus, Azorius, et alii a vulgo potius introductam, et ab ultimis verbis: *Ita Missa est*, scilicet hostiam vel oblationem nostram ad Deum desumptam esse censent.

Q. III. Quare Missa hæc dicitur Sacrificium? Resp. Id ex definitione Sacrificii proprie dicti in communi colligi, quæ sic format ab Azorio: Est actio, per quam res aliqua corporata, sive ad esum, sive ad potum apta primum sacratum certis verbis, et cœremoniis adhibitis, et Deo offertur a legitimo Ministro, ritu debito, in finem congruentem. Quæ omnia, ut patet, vere Missæ conveniunt.

Q. IV. Quotplex sit hoc Sacrificium? Resp. Realiter quidem unum esse; formaliter tamen et denominative multiplex, est enim *Latreuticum* et *Holocaustum*, dum totum in honorem Dei offertur. Est *Eucharisticum*, quatenus in memoriam et gratiarum actionem pro passione Christi offertur. Est *propitiatorium*, quatenus Deum nobis et defunctis propitium reddit, ut peccata aut pœnas remittat. Est *paenificum* sed *impetratorium*, quatenus varias a Deo gratias nobis impetrat.

Q. V. An Sacrificium hoc etiam Sanctis die ipsorum cultui consecratur offertur? Resp. Negative; sic enim clare indicat Concilium Tridentinum, sess. XXII. cap. III. dicens: « Et quamvis in honorem et memoriam Sanctorum Missas Ecclesia celebrare consueverit, non tamen illis Sacrificium offerri docet, sed Deo soli qui eos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere solet: Offero tibi Sacrificium, Petre, vel Paule, sed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implor-

rat, ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.

Q. VI. An unum idemque sit Sacrificium, quod quotidie in Missa offertur, atque illud, quod olim est in cruce immolatum? Resp. Ex Concilio Tridentino l. I. « Una eademque est hostia, idemque nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui per seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa. » Pro quo melius intelligendo, sciendum est, in Missæ Sacrificio et esse hostiam, quæ Deo offertur, et eum, qui offertur, et actionem, quæ hostia offertur a Sacerdote. Concilium asserit, hostiam esse eandem, quia est corpus Domini. Offerentem principalem esse eundem, eo quod idem Christus, qui tunc in cruce se obtulit nunc quoque quotidie Patri se offert, eo quod ipsius Christi Domini jussu, institutione, auctoritate, et nomine quotidie Sacerdotes offerant. Ipse igitur est principalis Sacerdos, ceteri Sacerdotes veri sunt ipsius ministri ad Sacrificium faciendum, et offerendum, Ecclesiæ auctoritate consecrati, et potestate præditi. Actio vero instrumenti, et administrati est eadem, quæ causæ principalis, ac proinde oblatio Sacerdotalis eadem est, quæ Christi, se quotidie incremente persuos Sacerdotes Patri offerentis. Sed non est eadem, quæ fuit facta olim in Cruce, nam oblatio in cruce fuit facta semel, et in hæc altera incrementa quotidie replicatur. In cruce Christus seipsum revera obtulit, nunc vero in Missæ Sacrificio non se per ipsum offert, sed per Sacerdotes; quia ipse Sacerdotes instituit Apostolos, et jussit ipsos, et ipsorum successores Sacrificium facere, et offerre.

Q. VII. Cur speciales vestes in Sacrificio Missæ offerendo adhibentur? Resp. Id triplici ex causa fieri. 1. Propter majorem decentiam. 2. Ad majorem æstimationem Sacrificii conciliandam, unde et in veteri lege Deus certas vestes pro Sacerdotibus præscripsit. 3. Ad pietatis et devotionis augmentum pro significationem vestium ingerendam.

Q. VIII. Quid ergo significant vestes Sacerdotales. Resp. 1. Per *Amictum* significari velum, quo Judæi faciem Christi tegebant, dum eundem colaphizantes dixerunt: Prophetiza nobis Christe, quis te percussit? 2. Per *Albam* significari vestem, quæ Herodes Christum illudens indui jussit. 3. Per *Cingulum* funes, quibus columnæ pro flagella-

tione alligatus est. 4. Per *Stolam* funes, quibus per collum ligatus ad iudices tractus est. 5. Per *Manipulum* funes, quibus manus ejus, cum caperetur, sunt victæ. 6. Per *Casulam* indicari purpuram, quæ in coronatione fuit indutus. 7. Per *Biretum* denique coronam spineam, quæ caput illius cum illusionem est coronatum.

Q. IX. Cur autem vari coloribus in his vestibus adhibentur? Resp. Ob triplicem finem. 1. Ad diversitatem festorum, v. g. Martyrum, Confessorum etc. indicandam; hinc quia Apostoli et Martyres sanguinem fuderunt, color *ruber* in eorum festis adhibetur; *candidus* vero in festis B. Virginis, Confessorum et Virginum, quia puritatem animi et corporis servare singulariter studuerunt. In Dominicis quibusdam, *viridis* ad significandum, quod in die Resurrectionis, quæ juxta aliquorum opinionem in Dominica die contingit, florere iterum quoad corpora incipiemus. Alias *violaceus* ad luctum et poenitentiam; et *niger* denique ad condolentiam cum mortuis significandam usurpatur.

Q. X. Cur Altaria versus Orientem ædificantur? Resp. Quia Christus ab Oriente venit in mundum, et inde ad cœlos rediit, iterumque ad Judicium rediit; et in passione faciem versus Orientem vertit.

Q. XI. Quid significat per *Allare*? Resp. Significari tum mensam, in qua Cœnam ultimam sumpsit et S. Eucharistiam instituit, tum ipsam crucem, in qua velut in altari seipsum, ut vivam hostiam obtulit.

Q. XII. Cur Crucifixi imago in altari statuitur? Resp. Ut et Sacerdos, et circumstantes meminerint, memoriam Passionis Christi in Sacrificio præcipue recolendam esse.

Q. XIII. Quid *Calix* et *Patena* significat? Resp. Sepulchrum Christi, et lapidem super impositum.

Q. XIV. Quid *Mappa* et *Corporale* significat? Resp. Corporale sudarium, Mappam linteum, quo corpus ejus involvebatur, indicare.

Q. XV. Cur tot cœremoniæ in Missa adhibentur? Resp. 1. Ad majorem huic Sacrificio reverentiam et æstimationem conciliandam. 2. Ad devotionem populi presentis excitandam. 3. Ad Christi Passionem clarius representandam; hinc tot cruce, extensiones manuum et brachiorum, percussiones pectoris, oscula altaris adhibentur.

Q. XVI. Cur *Missale* ab uno latere ad aliud transferatur? Resp. 1. Ut Sacerdoti ad preces in *Canone* dicendas commodius serviat. 2. Ut significetur, Evangelii prædicationem a Judæis ad Gentes translata esse, hinc in fine iterum referri, ut innuat, universalem fore in mundi fine prædicationem, ut fiat unum ovile et unus pastor.

Q. XVII. Cur statuitur ad *Evangelium*? Resp. Id tum ob reverentiam, quam Evangelio debemus, demonstrandam fieri, tum ad promptitudinem indicandam, quæ parati sumus ad Evangelium observandum, et omnibus viribus contra hostes defendendum; hinc alieni ab adstantibus viris gladii nudi in manibus sub lectione Evangelii tenentur.

Q. XVIII. Cur in Missa Defunctorum populus non benedicitur? Resp. Ut indicetur, hæc Missam ad Defunctorum dumtaxat solatium et auxilium ordinari, qui proin magis benedictione, quam Deus ipsis impertitur, quam populus viventium indigent.

Q. XIX. Cur in fine Missæ ordinarie Evangelium S. Joannis legitur? Resp. In memoriam et gratiarum actionem pro beneficio Incarnationis, quæ fuit initium vite et passionis Christi, ejus Evangelium hoc est succinetum compendium.

Quæstioncula de Beatissima Deipara.

Quæritur I. An SS. Dei Mater sine macula originalis peccati sit concepta? Resp. Affirmative, cum communissima Catholicorum Doctrina sententia, triplici ratione indubitantium. 1. Ex variis congruentiis, ex filiatione Christi et maternitate hujus Sanctissimæ Virginis petitis, sed hæc utpote subtiliores Theologus relinquendæ sunt. 2. Probat id ipsum ex variis revelationibus et miraculis, quæ uti magis ad hoc forum pertinent, ita non erit extra rem aliquas narrasse. Et primo quidem, ipsa Sanctissima Virgo Sanctæ Birgittæ dixit, se esse sine macula conceptam, et hoc non desiniri a sede Apostolica, ut fideles magis habeant occasionem suum erga ipsam affectum ostendendi, uti Bernardus de Busis, sect. I. p. 1. refert. Idem etiam alias quodam Canonico revelavit, ut S. Anselmus, lib. I. mirac. c. VII. scribit. Nam cum Canonice iste noctu per aquas ex fornicatione rediret, et Matutinum de Beatissima Virgine recitans, a Dæmonibus eversa navicula submersus esset, jamque ab iisdem ad infer-

num raperetur, subito ab hæc Sanctissima Virgine ereptus est, auditque si gratus esse vellet, operam dare debere, ut a fornicatione deinceps absterneat, et festum Immaculate Conceptionis devote celebret. Deinde etiam ipse S. Thomas, ejus auctoritate tamen se maxime tuerentur adversarii, Fantino, Episcopo Patavensi, id revelavit. Cum enim Episcopus hic legeret tertiam partem sancti Thomæ, et miraretur, quod ibi determinasset, quod Beatissima Virgo in originali peccato sit concepta, apparuit ei S. Thomas dicens: Scias, Domine Episcopo, quod quando talem opinionem posui, solum habui respectum ad statum, quo Beatissima Virgo peccatum originale contrahere debuisset, nisi per Filium suum esset preservata; sed Dei Filius Matrem suam ab omni macula preservavit. Ita Nicolaus de Padua, tum ejus Vicarius et Doctor, asserens se ab hoc Episcopo visionem hanc non sine magna lacrymarum effusione propriis auribus audivisse, teste eodem Bernardo de Busto, sect. vii. Id ipsum vero aliis adhuc miraculis est confirmatum, inter quæ primum merito locum habere debet, quod Alexandro Alensi, viro doctissimo ex ordine S. Franc. contigisse scribitur. Cum enim hic in festo Conceptionis coram tota Universitate doceret, Beatissimam Virginem esse in macula originali conceptam, repentino ac gravi morbo correptus, eoque singulis annis eodem die redeunte tentatus est, donec volum fecit, se librum de Immaculata Conceptione compositurum, hoc enim voto facto mox sanatus est, et postea in morte sua assidue hæc verba ingeminavit: « Maria, Domina mea, tota pulchra es, et macula originalis nunquam fuit in te! » Nec minus mirabile est, quod idem Bernardus de Busto in civitate Mantue accidisse narrat, quod scilicet, cum Dominicanus quidam in solemnissima disputatione probare vellet, Beatissimam Virginem esse in macula conceptam, omnia verba in ore ejus mutata sint, dixeritque: Propono vobis istam veram conclusionem, quod Beatissima Virgo sit sine macula concepta. Cumque Fratres irascerentur, et ille se emendare vellet, nihil aliud dicere poterit. 3. Sed quia forte similes revelationes et miracula ab adversariis, ut incerta explorentur; ideo tertium argumentum genus ex affectu erga Beatissimam Virginem petitum sic formant nostræ sententiæ Auctores: Quicquid probabiliter et sine incommodo Beatissimæ Virgini attribui potest, id me-

rito tribuitur; sed hoc fieri potest in Immaculate Conceptionis assertionem; ergo merito asseritur. Major est S. Augustini, Bernardi et aliorum, minor autem ex eo probatur, quod major pars Doctorum ita sentiat, neque ullum inconveniens ex tali assertionem securum appareat, sed potius magni favores et gratiæ ab hæc Sanctissima Virgine, quin et ipso Christo, sperari possint. Si tam honorifice de illa sentiamus, et loquamur, quidni ergo id agamus?

Q. II. Quid nomen Maria significat? Resp. 1. Idem significare ac *Illuminatrix*; quia ipsa procul omni dubio Apostolos et primos Christianos secum viventes instruxit, et per illos nos quoque. Propterea enim S. Anselmus, l. de excell. Virg. c. vii. existimat, tam diu eam in terris post Christum relictam, ut esset doctrinæ Apostolorum. Sanctus etiam Ambrosius, lib. de Instit. Virg. c. vii. vult ab ipsa edoctum esse in multis Joannem Evangelistam, qui præ cæteris historicis Christi quasi ad vivum descripsit. « Non miror, inquit, præ cæteris mysteria divina locutum, cui præsto erat aula cælestium Sacramentorum. » Ac propterea forte dicitur conservasse omnia verba hæc, id est, quæ circa Christum et ab ipso gesta sunt, ut postmodum alios edoceret. 2. Idem significare ac *Stella maris*; uti S. Bernardus, hom. 2. de B. Virgine, quod interpretatum, *maris stella* dicitur ipsa est præclara et eximia stella super hoc mare magnum et spatiosum sublevata, micans meritis, illustrans exemplis. » Hinc subjungit: « O quisquis intelligis, te in hujus sæculi profluvio magis inter procellas et tempestates fluctuare, quam per terram ambulare, ne avertas oculos a fulgore hujus sideris; non vis obrui procellis, respice stellam, voca Mariam. »

Q. III. An congruum fuerit, ut B. Deipara ante, in, et post partum Virgo permaneret? Resp. Affirmative, idque probatur: 1. *Ante partum*; nam sic decebat ex parte Patris, quia non decebat ut Christus, præter Patrem cælestem, haberet alium terrestrem; ex parte Filii, quia est verbum Patris, verbum enim in corde concipitur, absque ejus omni corruptione; nam sic carnis Christi, quæ necessario contraxisset peccatum originale, si ex concubitu prægnata fuisset, teste S. Aug. l. de Nuptiis et Concupiscentia. 2. *In partu*. Primo enim si verbum non solum in corde absque corruptione concipitur sed etiam ex

corde procedit, decebat, ut verbum Dei etiam nasceretur sine læsione matris. Secundo, quia Christus venerat ut nostram corruptionem tolleret, ergo non decebat, ut aliquid corrumperet, præsertim integritatem matris. Unde S. Aug. in ser. de Nat. Domini, apud D. Th. 3. p. q. 28 art. 2. ait: « Fas non erat, ut per ejus adventum violaretur integritas, qui venerat sanare corrupta. » 3. *Post partum*. Nam, 1. id congruebat dignitati et perfectioni Christi, qui sicut unigenitus est Patris, ita decebat, ut esset unigenitus et matris. 2. Uterus Virginis sacrarium fuit Spiritus Sancti. Non decebat igitur, ut ab homine violaretur. 3. Ingratissima fuisset Deipara, si tanto Filio non contenta fuisset, et si virginitatem, tanto miraculo sibi conservatam, sponte perdere voluisset. 4. S. Joseph a temeritatibus nota immunis non esset si eam, quam a Spiritu Sancto concepisse intellexerat per Angelum, violare ausus fuisset.

Q. IV. Cur B. Virginis consensus ad Christi incarnationem fuit requisitus? Resp. Ob sequentes causas: 1. Quia hic sponsalia Dei Patris cum B. Virgine, item Filii Dei cum humana natura, denique Christi cum Ecclesia celebranda erant; decessit ergo, ut consensus utrinque adesset. 2. Qui nos una mulier male consentiendo perdidit; decessit, ut altera bene consentiendo nos pristino statui restitueret. 3. Quia sicut absque nostra voluntate nos creaverat Deus, ita et nos recreare statuit, sed cum illa potius. Unde de dormiente quidem Adamo Evaeducta est, sed non item caro Christi de dormiente virgine. Qui creavit te sine te, non redimet te sine te. 4. Ut eo consensu Maria virtutes suas depromeret, et pauculis verbis ostenderet, quam merito, ad hanc dignitatem præ omnibus aliis electa fuisset. 5. Denique, ut Deipare arctius obstringeretur nos, quorum salus suo modo dependebat etiam a Deipara, quæ in illo consensu personam gessit totius naturæ humanæ, ut asserit S. Th. 3. p. q. 30. art. 1. Quantas igitur ei gratias debemus!

Q. V. An B. Virgo etiam quoad corpus fuit in cœlum assumpta? Resp. ita communiter sentire Doctores, cum Juvenali, Archiepiscopo Jerosolymitano, scribente ad Marcianum Imperatorem, sacrosanctum corpus illius angelicæ simul et apostolicæ hymnodia elatum in tumultu quodam in regione Gethsemani repositum esse, et in tertium usque

diem eo loco carmina Angelos perpetua in honorem et laudem Dei Genetricis cecinisse, et cum, eodem tertio die, is, qui in obitu Virginis matris choro Apostolorum non adfuerat, advenisset, et sacrum illum cœtum, ut tumultum recluderet, quo et ipse Verbi matris debitum supremumque persolveret honorem precibus summopere sollicitasset, atque sigillo ablato sepulchrum apertum esset, sacrum illius corpus prorsus repertum non esse, sed sepulchrales illius fascias tantum suo loco intactas atque inviolatas perinde, ac si eas corpus paulo ante reliquisset, repertas. Et quidem inenarrabili odoris suavitate redolentes, eaque suavitate illos abunde afflatis, signaculo rursus tumulo impositis, abiisse; atque illud solum pro eo ac decebat animo secum meditatos, Deum corpus Virginis ante communem omnium resurrectionem immortalitate cohesitasse.

Q. VI. Cur B. Virginis singularis hyperdulæ cultus tribuitur? Resp. Ob tres causas. 1. Ob maternalem illius, nam et in terris constat, matres Regum et Principum non æquari cum aliis cultu coli. 2. Ob dignitatem illius tanquam Regine cœli et Sanctorum omnium, unde pariter decet, speciali et majori eam cultu coli. 3. Ob sanctitatem illius, quia ut Suarez probavit, in primo conceptionis instanti plus gratiæ accepit, quam omnes Angeli et Sancti simul habuerint, aut habituri sint, et hanc gratiam singulis momentis duplicata mensura auxit; cum ergo honor virtutem et sanctitatem sequatur, merito major ob hanc causam illi cultus debetur.

Q. VII. In quo consistat verus cultus Virginis? Resp. In hoc, ut corde, ore et opere colatur. Et 1. quidem *Corde*, eam digniore omnibus Sanctis estimando, juxta illud S. Anselmi, l. de concept. « Nihil tibi, O Domina, æquale est, nihil comparabile. Omne enim quod est, aut supra te, aut infra te est. Quod supra te est, solus Deus est. Quod infra te est omne quod Deus non est. » Quid multis? Ipsa est, inquit S. Bonav. in Speculo B. V. qua majorem facere mundum potest Deus; majorem Matrem, quam Matrem Dei facere non potest. » 2. *Ore*, magna fiducia eam per varias preces invocando, juxta monitum S. Bernardi: « In periculis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam invoca, non recedat ab ore. Nam sinum misericordiæ suæ Maria omnibus aperit, ut de plenitudine ejus accipiant universi; captivus redemptio-

nem, æger curationem, tristes consolationem, iustus gratiam, Angelus etiam, tota Trinitas gloriam, et denique persona Filii Dei carnis substantiam. » 3. *Opere*, imitando virtutes illius, ut iterum S. Bernardus hortatus est dicens: « Ut impetres orationis ejus suffragium non deseras conversationis ejus exemplum. » Et clarius S. Ildephonsus, ser. de Assumpt. dum ait: « Igitur, dilectissimi, amate Mariam, quam colitis, colite, quam amatis, quia tunc vere colitis et amatis, si imitari veltis ex toto corde, quam amatis. » Nam ut bene S. Ildephonsus, ser. 1, de Assumpt. advertit: « Non tam illi prodest nostra laudatio, quam nobis illius imitatio; unde sponso magis placeat imitator devotus, quam laudator otiosus; tamen vera laudatio cordis, imitatio est operis. »

Quæstionculæ de SS. Angelis.

Quæritur I. An quilibet homo Angelum Custodem habeat? Resp. Affirmative, ita enim S. David, Ps. 90. indicat dicens: *Angelus meus mandavit de te, ut custodiant te in omnibus vis tuis.* Et confirmat S. Gregorius Nyss. lib. de vit. Moys. dicens: « Verus sermo ad nos descendit, quo creditur postquam in peccatum natura nostra lapsa est, non omnino a clementia divina neglectam esse, nec absque patrocinio dimissam, sed Angelorum, qui natura incorporei sunt, aliquem in admittendum cuique institutum esse. » Hinc S. Coecilia Valeriano dixit: « Ego Valeriane, in Angeli tutela sum, qui virginitatem meam custodit; cave ne quid in me committas, quo ira Dei in te concitetur. » Unde S. Bernardus, ser. 42 in Ps. 90. admirans exclamat: « Mira dignatio, et vere magna dilectio charitatis! Quis enim, quibus, de quo, quid mandavit? Summa Majestas mandavit et Angelus suis mandavit. Illis utique sublimibus, tam beatis, tam proximis sibi coherentibus, tam familiariter adherentibus, et vere domesticis Dei mandavit de te. Tu quis es? Quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam reputas eum, quasi vero non sit homo putredo, et filius vermis? »

Q. II. Quæ beneficia corporalia conferunt custodes Angeli? Resp. sequentia: 1. In itineribus comitantur, uti expertus Tobias dicens: *Me duxit, et rediit.* Sic et Angelus Domini præcedebat castra Israel in columna nu-

bis, monstrans iter per desertum. 2. Victum suppediant, ita Genes. c. XXI. Cum Agar filium suum deficiente aqua, jam animam agentem in solitudine, ad radices arboris abjecisset, ne videret eum siti confici; Angelus apparuit, et ostendit illi puteum aquæ limpide, qua moribundum filium refecerat. Ad hæc, Daniælem in lacu leonum conclusum, per Habacuc ad eundem locum mirabiliter delatum, pavit cibis, qui pro messoribus parati erant. Dan. VI. Eliam etiam refocillavit pane subcinericio, et vase aquæ. III Reg. XIX. 3. Hostes compescunt; uti S. Basilus testatur dicens: « Quemadmodum urbium muri in circuitu undequaque hostium insultus arcunt; sic et Angelus a tergo et a fronte custodit, etc. » Et Origenes, hom. VIII, octava, in c. VIII. Josue: « Sancti Angeli, inquit, videntes nos insectationem demonum pati, insurgunt adversus eos qui insectant, et omnes eos post terga cadentes interfirunt. » Testis Jacob, qui Angelorum præsidio munitus fuit contra Esau fratrem. Gen. XXXII. Testis Judas Machabæus, qui præsidio Angelico suffultus, devicit Lysie exercitum. Apparuit enim præcedens eus eques in veste candida, armis aureis, hastam vibrans. II Mach. XI. Testis Eliseus, qui circumdatus ab hostibus vidit maximum exercitum Angelorum sibi in auxilium missum, IV Reg. VI. Testis Ezechias Rex, qui centum octoginta quinque millia Assyriorum hostium suorum ab Angelo una nocte trucidata vidit. IV Reg. XVI. Testis Theodosius junior Imperator, quo cum Persis et Saracenis pugante, circiter centum millia Saracenorum, in fluvium Euphratem Angelus Domini præcipitavit. 4. A periculis servant; ita Tobiasiam a pisce servavit Raphael; Lot eduxerunt et servaverunt ab incendio Sodome. Gen. XIX. Tres pueros in fornace ignis, Dan. III. Daniælem in lacu leonum, Dan. X. Apostolos de nocte apertis carceris januis eduxerunt, Act. V. et Petrum et carcere Herodis. Act. XII.

Q. III. Quæ beneficia spiritualia conferunt Angeli? Resp. sequentia: 1. Offerunt orationes nostras Deo, uti S. Raphael testatus est dicens: « Quando orabas cum lacrymis, et sepeliebas mortuos, et derelinquebas prandiam etc. ego obtuli orationem tuam Domino. » Et Apoc. VIII. « Vidit Joannes Angelum stantem ante altare aureum, adolentem incensa multa (quæ sunt orationes Sanctorum) super id, ante thronum Dei. Et ascendit fu-

mus incensorum de orationibus Sanctorum omnium super altare aureum. » In quem locum S. Bernardus, ser. 1, de Angelis, ait: « Angeli nostros sudores, non suos; nostras, non suas lacrymas offerunt Deo, nobis quoque ejus munera referunt. » Et S. Augustinus, Soliloq. c. VII. « Gemitus nostros atque suspiria referunt ad te, Domine, ut impetrent nobis facilem tuam benignitatis propitiationem. » 2. Illuminant per inspirationes, librorum spiritualium exhibitionem, vel ad concionem adducendo, vel exempla salutaria proponendo, quæ sit voluntas Dei bona, et bene placens; quid agendum, quid fugiendum sit, ubi venenum et anguis sub herba lateat. Sic Tobias docuit Raphael rationem fugandi, et eo compescendi demonem per cor, fel et jecur piscis; spiritualiter ut postea aperte dixit, per orationem, jejunium et elemosynam, cum discessurus dixit: Bona est oratio cum jejunio et elemosyna. Cor designat orationem, fel jejunium, utpote gustui adversum, jecur seu hepar, quod cæteris membris alimenta et sanguinem subministrat, elemosynam. 4. Peccandi occasiones amovent, teste Davide Ps. XC. « Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus vis tuis; in manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Sic Lot monuit, et ex societate Sodomitarum eduxit, ne cum illis periret. 5. Consolantur; sic loentus ad Zachariam consolatoria verba, Zacharie 1. Sic astitit Tobie cæco Raphael: « Gaudium tibi sit, inquit, et forti animo esto, in proximo est, ut a Deo cureris. Tob. V. Sic consolatus est Magdalenam, ante sepulchrum plorantem, cum dixit: « Mulier, quid ploras? Sic et Hebræos ab hostibus afflictos, Jud. II. Ita in nova lege sæpe consolati sunt Martyres in carceribus et suppliciis: Sanctum Sebastianum pallio candidissimo induerunt; Sancto Petro crucifixo cum coronis de floribus rosarum et liliorum astiterunt. 6. Post mortem ad caelos ducent. Testis est hujus rei Christus ipse, qui Lazarum ab Angelis portatum esse in sinum Abrahamæ dixit, Luc. XVI. Testes Sanctorum vitæ, quorum plurimi a Sanctis Angelis suscipi, et ad superos gestari visi sunt. Velut S. Martinus, S. Dominicus, Mædicius ille servulus apud S. Gregorium M; animam S. Guillelmi Abbatis vidit per duos Angelos elevari ad caelos Gomundus ejus discipulus; animam S. Pauli Eremitæ S. Antonius; animam S. Germani Episcopi S. Benedictus;

Petrus Exorcista et Marcellinus cum sociis Martyribus a spectatore visi ab Angelis in caelum ferri, unde is conversus est.

Q. IV. Pluresne habet quisvis homo custodes Angelos? Resp. Affirmative, si de his, qui plures simul custodiunt, sit sermo; nam ut Paulus Barry et plures alii affirmant, quælibet provincia, civitas, parochia, domus etc. peculiarem habet custodem, qui omnes in ea urbe, vel domo morantes defendit. Quemadmodum enim in Republica bene ordinata non solum particulares ejusque loci, vel civitatis officiales sunt, sed etiam alii quidam generales super integras provincias, tractus, præfecturas, ut illi ab his dependant, et dirigantur; ita etiam Deus, quoniam intervenit Angelorum mundum gubernare constituit, præter custodes unicuique proprios, constituit quoque superiores alios, quibus integras provincias, tractus, præfecturas, civitates commissas sunt. Hujusmodi Angelos vidit Jacob. Gen. XXXII. cum dixit: « Castra Dei hæc sunt. » Erant enim duo exercitus, unus Angeli præsidis super Mesopotamiam, alter præsidis super Chananaeam constituti cum tutelariis ejus subordinatis, ut docet ibi Alphonsus Tostatus, Episcopus Abulensis.

Q. V. Cur specialiter amandi sunt omnes Angeli? Resp. 1. Quia natura nobilissimi, et quasi alicui Dei, respectu quorum nos stulari et mancipia tantum sumus. Jam si servi Assneri flectebant genua Amani, quia primus erat in aula Regis; quanto magis nos veneramus Angelos, qui sunt alicui Dei, et tantum nos excedunt, ut vel infimus Angelus nobilior sit quam tota humana natura? 2. Quia Dei legati sunt, ad nos destinati, Dei personam representant. Unde ait Dominus Moysi, Exod. XXXII. de Angelo Ductore exercitus Israelitici: « Nec contempnendum putes, quia non dimittet, cum peccaveris, et est Nomen meum in illo, » quasi diceret: Angelus hic personam, auctoritatem et voluntatem meam representat. 3. Quia sunt pedagogi et magistri nostri. Quod si parentibus nostris plurimum debemus, quia dant nobis vivere, plus certe adhuc magistris nostris, quia dant nobis bene vivere. Sic honoravit Josue Angelum, quando ante eum corruens in terram pronus dixit: « Quid Dominus meus loquitur ad servum suum? » Jos. V. Sic honorabat Raphaelæm suum Tobias junior, quando vocavit eum Dominum suum, Tob. VI: « Domine, invadit me. »

Sic Sacerdos ille de Societate Jesu, qui ut refert Crombecius, de Studio perfectionis lib. II, c. II. Angelo suo custodi eam reverentiam deferrebat, ut quotiescumque portam aliquam ingredere, Angelo tutelari primas in ingressu relinqueret. Nec vane, siquidem die quodam, dum singulari studio locum illum eidem cederet, visibilis Angelus transiit, et gratum sibi esse hujusmodi obsequium declaravit.

Q. VI. Quomodo honorandi sunt Angeli? Resp. tribus præcipue officiis. 1. Timendi sunt, juxta monitum D. Bern. dicentis: «Caute ambula, ut scilicet cui adsunt Angeli sicut eis mandatum est in omnibus viis tuis, in quovis diversorio, in quovis angulo Angelo tuo reverentiam habe; tu ne audas illo præsentem quod vidente me non auderes.» Sic faciebat Abbas in vitis Patrum, l. VII, c. XLIV, qui rogatus, quænam ejus esset quotidiana exercitatio, respondit: «Ego Angelum meum mihi assistentem juxta me expecto, et custodio memetipsum, quod scriptum est reminiscens: Providebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commovear. Timeo ergo eum, ut custodierem vias meas, et quotidie ascenderem ad Deum, et insinuantem actus meos et verba.» 2. Audiendi sunt, juxta Dei præceptum, Exodi XXII. «Observa, et audi vocem ejus, nec contemnendum putes, quia non dimittet, cum peccaveris, et est nomen meum in illo» (Chald. habetur: *in nomine meo est verbum illius*) quasi diceret: quidquid præcipit, meo nomine præcipit. 3. Imitandi sunt, ut S. Bern. ser. I. de S. Michaelis monet dicens: «Quod si necessariam habemus familiaritatem dignationis Angelicæ, cavenda nobis eorum offensa, et in his maxime exercendum, quibus novimus eos oblectari; sunt enim plura, quæ eis placent, et quæ in nobis invenire delectat, ut est sobrietas, castitas, paupertas voluntaria, crebri in cœlum gemitus, et orationes cum lacrymis et cordis intentione. Attamen super omnia hæc unitatem et pacem a nobis exigunt Angeli pacis.»

Q. VII. Cur Angeli sub specie humana depinguntur? Resp. Quia sæpius in ea apparere. S. Th. I. p. q. 51. a. 2. forte ut sic amorem erga nos suum explicarent, et reciprocum a nobis erga se exigent, similitudo enim amorem causat. Qui alieni Ducis pugnant in subsidium veniunt, ejus librea seu colore armorum amicti veniunt, ut ami-

ci agnoscantur. Similiter S. Angeli, quia in subsidium nostrum missi sunt, vestibus se nostris, nostra se a se librea induunt, ut sic intelligamus, eos amicos esse nostros, et in ministerium missos propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.

Q. VIII. Cur in Juvenili forma pinguntur? Resp. Quia, Mare. ult. in tali forma apparuerunt; dein ob naturæ speciositatem, et fulgorem nunquam senescentem, semper florentem; et quia Angeli, quæ volunt immobiliter volunt, nec mutant consilia et proposita, quæ semper et necessario bona sunt, et voluntati divinæ conformia.

Q. IX. Cur alati pinguntur? Resp. Quia sic Isaie c. VI. visi sunt; et præterea propter naturæ subtilitatem, juxta Chrysostomum, in hom. 3. de Incompreh. Dei nat. vel propter velocem in cuncta discursum, juxta Hieron. in c. VI. Isaie; vel quia velocissime Dei mandata exequentur, juxta Paulinum, Natal. viii. Dionys. de cœl. Hierarch. c. xv. Pulchre hanc Angelorum promptitudinem describit David, Ps. 103. dicens: «Qui facit Angelos suos Spiritus.» Quæ verba Paraphrastes Chaldaicus sic reddit: Qui facit Angelos suos veloces sicut ventum; nec male, sic enim et venti pinguntur, tanquam Angeli alati spirantes. Ut enim ventus nil est aliud, quam exhalatio a nube depulsa, regionem æream et nostram celerrime pervadens; ita et Angeli a Deo ad nos missi, omnia celerrime pervadunt ac perficiunt, ac si a Dei mandato depulsi essent.

Q. X. Cur discaleati pinguntur? Resp. cum S. Dionysio, c. xv. Hierarch. Quia liberi, absoluti et expediti, atque ab exterioribus omnis adjectionis labe sunt puri, et ad divinæ simplicitatis similitudinem pro viribus tendunt. Hæc de causa jussit Deus, Exod. III. Moysen, cum eum ducebat professionem per desertum in terram sanctam constitueret calecos exuere, quia nimirum decebat peregrinum, et ad terram sanctam tendentem exuere curas et sollicitudines terreas.

Questionculo de Sanctis.

Q. I. Quæ sunt gaudia præcipua Sanctorum in cœlis? Resp. sequentia. 1. In intellectu, visio Dei a facie ad faciem, et creaturarum perfectissima. 2. In voluntate, amor perfectus, quies animi maxima, justitia perfecta. 3. In memoria, perpetua contemplatio

Dei, recordatio mirabilium Dei, et beneficiorum acceptorum. 4. In sensibus, tam copiosæ voluptates, ut S. David, Ps. xxxv dixerit: Inebriantur ab ubertate domus tuæ, et torrente voluptatis tuæ potabis eos.

Q. II. Cur sancti specialiter honorandi sunt? Resp. Quia ipsi Deum summe honorant et amant; quem honorem nos pluris facere debemus, quam si nobis exhibitus fuisset. 2. Quia ipsi a Deo nimis sunt honorificati, uti David, Ps. lxxii testatur. 3. Quia eorum honor redundat in Deum; nam honor erga gratos et benignos conservos benevolentiae erga communem Dominum judicium est, ait S. Damascenus, l. IV. Orthod. fid. c. xvi; cum laudatur pictura, laudatur et ejus auctor, cum laudatur pulchritudo creaturarum, laudatur et Creator. 4. Quia sic omnes Sanctos ut honoratos in operibus nostris spectatores, potentes in periculis defensores, propitios in necessitatibus advocatos habebimus.

Q. III. Quomodo colendi sunt Sancti? Resp. Tribus præcipue officiis. 1. Per magnam de ipsorum gloria æstimationem. 2. Per cordialem fiduciam et invocationem. 3. Per sedulam virtutum ab iis exercitarum imitationem; nam teste S. Augustino: Tunc liberent pro nobis intercedunt, quando aliquid in nobis de suis virtutibus recognoscunt. Hinc non male cecinit poeta quidam:

Sanctorum est cultus gratissimus optima vita.

Quia cultus hic purissimus, amplissimus (id est, universas vitæ actiones complectens) et perpetuus est, quia diu noctuque durans.

Q. IV. An, et quomodo cognoscunt Sancti preces nostras? Resp. vel per revelationem Dei, vel in ipsa illius essentia.

De Fidelibus defunctis.

Queritur I. An poena, quam animæ purgatorii patiuntur, gravior sit omni poena hujus mundi? Resp. Affirmative, S. Thomas dicens: Qualemcumque poenam sensus Purgatorii quovis tormento presentis vite esse graviorem. Et hæc etiam S. Augustini doctrina est, in Psal. xxxvii, ubi adducens verba illa Apostoli, I ad Corinth. III: «Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem, inquit, quamvis salvi per ignem, gravior tamen

erit ille ignis, quam quidquid homo potest pati in hac vita.»

Q. II. An poena illarum paulatim minuatur? Resp. Ita quidem aliquos sentire, sed probabilius Suarezium judicare, quod non quoad intensionem, sed durationem dumtaxat minuatur. Quia ejusmodi poenæ ac dolores finiuntur, sicuti incipiuntur. Jam vero omnes isti dolores simul incipiunt, non autem paulatim auferuntur; ergo etiam ita finiuntur, quod et verisimile est; animæ enim in principio ad certam poenam, et certum tempus condemnantur, ergo etiam poena illa una eademque manebit donec tempus earum adimpletum fuerit.

Q. III. Cum Purgatorii cruciatus adeo acerbi sint, quomodo animæ eo sufferre possunt? Resp. Animo luhenti ac patienti; nam etsi poenæ istæ acerbissimæ sint; claritas tamen, quæ in ipsis dominatur, efficit, ut in omnibus divinæ voluntatis sese perfectissime conforment, unde non liberent solum ac patienter poenas illas sustinent, sed et easdem amant ac complectuntur, adeo ut, si liberæ dimitterentur, ultro illas etiam susciperent, scientes, juste se ad easdem condemnatas, quibus mediantibus ad fruitionem divinæ Majestatis admittantur, ad quam solam præ reliquis rebus omnibus aspirant. Etsi nihil aliud sit præter solam illam cognitionem, qua norunt Deum velle, ut poenas illas sustineant, propter hæc solam prompto et parato animo eas tolerabunt, quæ promptitudo ex perfecta illa nascitur subordinatione, quam habent cum voluntate divina, qua fit, ut nihil velint ipsæ, quod non idem velit Deus.

Q. IV. Cur animabus Purgatorii liberaliter subveniendum? Resp. Ob tres causas. 1. Ob Dei et Sanctorum beneplacitum, qui ardent desiderant, eas a poenis suis liberari, et in consorcium gloriæ admitti. 2. Ob miserum animarum statum, e quo tamquam membra et fratres merito a nobis liberari petunt, illud Jobi ingemiantes: «Misererimi mei saltem vos amici mei!» 3. Ob nostrum commodum et solatium, quia, qua mensura mensi fuerimus, eadem remetietur nobis.

Q. V. Quis sit optimus modus ipsi subveniendi? Resp. Si detur ipsis misericordie mensura bona (ordinaria tempora et modum ipsi subveniendi observando) conferta (omnem operum suorum fructum satisfactorium

aliis non debitum ipsis transcribendo) *congrata* (etiam opera post mortem pro se offerenda, ex charitate transcribendo, si Deo id placeat) *superfluens* (alios quoque ad similem misericordiam omni possibili conatu incitando).

Q. VI. An opera pro talibus animabus oblata illis infallibiliter prosint? Resp. quod sic; viventium enim satisfactiones fundate sunt in iustitia, quippe quæ a Deo ordinatæ sint, qui cum eisdem etiam non fore irritas promiserit, sequitur inde, Deum illas infallibiliter acceptare; nisi quandoque ob iustas causas aliud ipsi statuendum videatur.

Q. VII. An satisfactiones nostræ tantum prosint defunctis, quantum nobis profissent? Resp. Quod ita, v. g. si quis opus aliquod satisfactorium perficiat illudque applicet sibi, tollet quatuor gradus pœnæ in Purgatorio persolvendæ; quod si ipsum opus defuncto alieni applicetur, præstabit omnino tantumdem, prorsusque eandem in aliis virtutem habebit, quam habet in nobis ipsis.

Q. VIII. An, qui juvare animas cupit, in statu gratiæ esse debeat? Resp. cum communi Theologorum cœtu, affirmative, quia opera, quæ quis mortalibus peccatis obnoxius ad delendam penam facit, nullius apud Deum valoris sunt et efficaciæ. Atque ideo ne ipsum quidem, qui ea in tali statu operatur, juvare queunt, multo minus aliis prodesse poterunt, juxta illud Apostoli. 1. Cor. XIII. « Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. »

Q. IX. An indulgentiæ animabus applicatæ infallibiliter illis prosint? Resp. Auctores communiter affirmant. Ratio est, quia Christi Sanctorumque merita et satisfactiones dantur in compensationem pœnarum ac tormentorum Purgatorii, quæ valoris et efficaciæ sunt infinita; deinde etiam divinam habemus promissionem: « Quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis. » Ergo Deus infallibiliter ejusmodi indulgentias gratas habet et acceptas, tam scilicet eas, quæ pro vivis, quam quæ pro defunctis conceduntur. Unde cum hic sit universalis totius Ecclesiæ consensus et sensus, gravissimum committet errorem, quisquis indulgentias animabus in Purgatorio existentibus, per modum suffragii concessas, dixerit esse incertas.

Q. X. An, qui applicat animabus indulgentias, in statu gratiæ esse debeat? Resp. cum Pinello et aliis, non esse necessarium. Ratio est, quia si Pontifex suo expresse commendaverit, ut opus illud perficiatur ab aliquo in statu gratiæ constituto, etiam non erit necessarium, sed sufficiens, si illud ipsum opus dumtaxat, in effectum perducatur. Præterea status gratiæ requiritur in illo, qui effectum recipit indulgentiarum, eæ vero sunt anime in Purgatorio detentæ, quæ (ut supra dictum est) sunt in statu gratiæ. Deinde effectus indulgentiarum non ex merito dependet facientis opera illa, sed ex valore satisfactionum Christi et Sanctorum, atque ideo anime a Purgatorii pœnis liberari possunt, etiamsi is, qui facit opera illa, sit in peccato, quemadmodum Sacerdos aliquis, etsi peccatis obnoxius sit, nihilominus tamen remissionem obtinere potest peccatorum, non quidem pro se, sed pro aliis, quippe cum iste effectus non a Sacerdote, sed a Sacramento Altaris dependeat. Et hæc doctrina est S. Thomæ, Ricardi, Gabriels, Cordubensis et aliorum, quos citat Suarez, de Indulgentiis disp. LIII, sect. IV.

Q. XI. An aliqua in Purgatorio solatia habeant anime? Respondet Faber, conc. IV in die Commem. animarum, affirmative; nam 1. Gratulantur sibi, quod jam sint in statu gratiæ, et merito sane. Quantum enim bonum est coelestis gloriæ arrham habere! Hunc certe statum David gaudium vocat et lætitiæ, Ps. L. « Auditui meo dabis gaudium et lætitiæ, et exultabunt ossa humiliata. » Gaudium, inquam, veluti testem aliquem et indicem internæ gratiæ. 2. Gratulantur sibi, ac Deo gratias agunt de dono innocentie; docet enim S. Thomas, q. VII de Peccato veniali, quod quam primum illud anime post mortem revelatum fuerit, eam esse in Dei gratia, actum charitatis tam intensum eliciat, qui omnem penitus expellat culpam venialem, idque non per modum meriti, sed per modum impossibilitatis; quemadmodum is, qui in camera magnum aliquem excitaret ignem, frigus expelleret, licet in hunc finem ignem non accenderit. 3. Gratulantur sibi de certitudine salutis, quæ præcipuum merito pœnarum condimentum esse creditur: *Movult enim anima*, teste Blosio c. XII. *Monil. perferre pœnas cum certitudine perveniendi ad Deum, quem adhuc esse in hac vita cum periculo peccandi in Deum.* 4. Gratulantur sibi, et gaudent de mutua cha-

ritate, quæ se anime mutuo in Purgatorio amplectuntur, et de mutua liberatione gaudent. 5. Denique gratulantur et gaudent Angelica visitatione; nam mitigant, teste S. Augustino, snavissimo suo alloquio, aspectuque afflictorum pœnas. Quid enim vel alloquio eorum suavius, vel aspectu jucundius? Nuntiant deinde facta pro eis suffragia. Postremo solantur de brevi liberatione.

CHRISTIANUS.

QUOD ESSENTIAM.

Juxta S. Thomam, est, qui fidem Christi habet, qui spiritu Christi virtuose operatur, et ad imitationem Christi peccatis moritur. S. THOM. I. II, q. CXXIV, a. 5.

Aut, ut Canisius cum describit, qui Baptismatis Sacramento initiatus, totam Jesu Christi doctrinam salutarem in ejus Ecclesia profitetur. Huc etiam pertinet, quod de S. Paucio legitur, quod scilicet, cum adhuc Gentilis esset, et multis militibus fame perentibus, ad Christianam civitatem venisset, ibique victum magna charitate ministrari advertisset, quæsi verit, quenam hæc gens foret ad bene faciendum tam prona? Cumque intellexisset, Christianos vocari; hoc responso non contentus, iterum quæsi verit, quid sit esse Christianum? cui cum iterum responsum esset, esse homines pios, Deum colentes, et credentes in Jesum Filium Dei, et sperantes ab eo mercedem omnibus benefacere, Religionis hujus amore incensus, paululum secessit, et manibus in cœlum levatis, se Christo in perpetuum devovit. SUR. 24. Maii.

EX S. SCRIPTURA.

QUALITAS.—Discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini. II TIM. II, 19. Labora sicut bonus miles Christi, certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, vel, ut alii interpretantur, Filium Dei. I TIM. VI, 12.

Non omnis, qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in Regnum cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cœlis est, ipse intrabit in Regnum cœlorum. MATTH. VII, 21.

Quid proderit, fratres mei, si fidem qui

dicat se habere, opera autem non habeat? JAC. II, 14.

Qui dicit, se in Christo manere, debet, quemadmodum ille ambulavit, et ipse ambulare. I JOAN. II, 6.

Melius erat illis, non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti. II PETR. II, 21.

Quapropter, fratres mei, satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. II PETR. I, 10.

DIGNITAS.—Vos genus electum, regale Sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. I PETR. V, 9.

Gratias agentes Deo, qui nos fecit dignos in partem sortis Sanctorum in lumine. COLOSS. I, 12.

EX SS. PATRIBUS.

QUALITAS.—Christianismus est imitatio divinæ naturæ. Si igitur Christianus es, Christum Deum imitare; noli vacuum ferre nomen, atque inane, sed plenum; tanti mensuram nominis imple, inquam, operibus nomine dignis. S. GREGOR. NYSS. de Nomine et prof. Christ.

Nemo Christianus vere dicitur, nisi qui Christo moribus, prout valet, cœquatur. S. CYPR. DE XII ABUS.

Christiani nomen ille frustra sortitur, qui Christum minime imitatur. Quid enim tibi prodest vocari, quod non es, et nomen usurpare alienum? Sed si Christianum te esse delectat, quæ Christianitatis sunt gere, et merito tibi Christiani nomen assume. S. AUG. DE VITA CHRISTIAN.

Ille vere Christianus est, qui omnibus misericordiam facit; qui nulla movetur injuria; qui alienum dolorem tanquam proprium sentit; cuius mensam nullus pauper ignorat; qui coram hominibus inglorius habetur, ut coram Deo et Angelis gloriatur; qui terrena contemnit, ut possit habere celestia; qui opprimi pauperem se presente non patitur; qui miseris subvenit; qui ad fletum fletibus provocatur alienis, quod bene faciebat Paulus. Quis infirmatur, et ego non infirmor? Ibidem.

Ipsè est Christianus, qui et in domo sua peregrinum se esse cognoscit. Patria nostra sursum est, ibi hospites nos erimus. Idem, sup. Ps. XXXII.

Tota vita hominis Christiani, si secundum